

**miljøpartiet
de grønne**

ringsaker

**RINGSAKER
MILJØPARTIET DE GRØNNE
KOMMUNEPROGRAM
2019-2023**

Vårt formål

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn, i hovedsak basert på lokale ressurser er en forutsetning for å nå målet.

Vi tar mål av oss til å utforme en helhetlig politikk for nåtid og framtid, basert på tre grunnleggende solidaritetsprinsipper: solidaritet med andre mennesker, solidaritet med framtidige generasjoner og solidaritet med dyr og natur.

Topp listekandidater 2019 i Ringsaker MDG

Vi vil:

- jobbe for at Ringsaker kommune skal bli klimanøytral innen 2030
- endre kommunens visjon til bærekraftig vekst og utvikling
- støtte interkommunal plan om felles fjellgrense
- at strandsona til Mjøsa skal ha reel fri ferdsel
- ved boligbygging tenke trebygg, fortetting og grøntområder
- bevare all matjorda og flytte jorda når jernbanen kommer
- bedre den offentlige transporten, gang og sykkelveinettet
- legge til rette for friluftsliv og begrense motorferdsel i utmark
- varm gratis skolemat til alle barneskolebarn i Ringsaker
- øke andelen økologisk og vegetarisk mat i offentlige innkjøp
- ha en grønn økonomi som setter hensynet til naturen først
- legges inn i reguleringsplanen en gågate i Moelv
- aktivitetspark på Furnes Handelspark
- gamle mjøsbrua blir bevart til gang og sykkelsti
- at pasienter og pårørende på institusjoner skal få mer innflytelse

POLITIKKOMRÅDER

1. Mat – nå og i framtida
2. Etisk handel og miljøvennlig forbruk
3. Avfall og ressursforvaltning
4. Samferdsel
5. Naturvern
6. Dyrevern
7. Sirkulær økonomi
8. Boligpolitikk
9. Helse for alle
10. Skole og oppvekst
11. Integrering
12. Kultur og mangfold

UTVIKLINGEN AV ET GRØNT RINGSAKER

Vi ønsker et godt forebyggende helsevesen, en skole hvor alle trives og et mangfoldig og inkluderende kulturliv. Vi vil ta vare på naturen vår og på biologisk mangfold. Vi ønsker også å finne måter å gjøre byområdene våre grønnere, som å etablere byhager og oppfordre til bygge hus med grønne tak. Grønne omgivelser er viktig for fysisk og psykisk helse.

By- og tettstedsplanlegging må ta mer hensyn til de som er gående, syklende eller kollektivreisende. Arealplanlegging må redusere behovet for bil, og bygging av nye boliger og næringsområder må planlegges i forhold til eksisterende og planlagte stoppesteder for kollektivtrafikken. Flest mulig må få tilbud innen gå-, sykkel- eller kollektiv avstand. Vi vil styrke kollektivtilbudet og prioritere et sammenhengende nett av sykkelveier for å gjøre det enklere og tryggere å sykle mellom byene og tettsteder i Ringsaker. Byer og tettsteder bør ha kjerner som er frie for motorkjøretøy for å redusere plager knyttet til støy og forurensning. Det er behov for flere naturlige møtesteder.

Utvikling av arbeidsplasser, bosetting og transport i Ringsaker henger tett sammen. Det regionale samarbeidet må styrkes. Kommunen har ansvar for å gå foran i reduksjon av energi.

I den daglige driften, og ved innkjøp av varer og tjenester, bør kommunen være bevisst sin påvirkning og ta valg til det beste for miljøet, klimaet, mennesker og dyr.

HVORFOR DE GRØNNE NÅ?

Ringsaker MDG har hatt en grønn stemme i kommunestyret

Den siste perioden har De Grønne jobbet med alle partier for en mer inkluderende og bærekraftig kommune. Vi har fått til vedtak om prøveprosjekt med skolehage, bruke miljøvennlig vaskemiddel i kommunen, gitt 1 kr per innbygger til Leger uten grenser sitt arbeid i Syria, stått på for jordvern og myr saker, samt fått til Ringsaker første gratis El sykkel lader i Mjøsparken. Men arbeidet er slett ikke ferdig.

Ringsaker MDG sin historie

I 2015 ble Miljøpartiet De Grønne for første gang representert i Ringsaker kommunestyre, av Thomas Eriksen. Det merkes! Vi har jobbet systematisk for å fremme våre kjernesaker. Med enda flere grønne politikere i Ringsaker kan vi få til enda mer.

Ringsaker MDG sitt hovedbudskap

De Grønne i Ringsaker vil skape et samfunn hvor vi har gode liv uten at vi ødelegger for andre. Norge står ved et veiskille, der langsiktig trygghet, frihet og velferd for alle står på spill. Vi er nødt til å ta et oppgjør med målet om å hele tiden produsere mer for å kjøpe og så kaste mer. De Grønne sier nei til den rådende politikkenes rovdrift på mennesker og miljø.

De Grønne vil ha et Norge der unge ikke blir syke av prestasjonsjag og kjøpepress. Vi vil ha levende lokalsamfunn der færre er ensomme og vi har mer tid til venner og familie. Ungene skal kunne leke trygt ute og sykle til skolen i frisk luft. Vi skal fortsatt kunne gå tur i gammel skog og fiske i fjorden. Dyra i havet skal ikke kveles av plast. Vi vil skape et Norge som kjemper mot klimaendringer, som bidrar til at færre drives på flukt og sikrer gode liv også for dem som kommer etter oss.

Det skal være enklest og billigst å velge miljøvennlig, uansett hvor du bor. Vi lover å støtte alle folkene med ideer og pågangsmot til å skape nye grønne arbeidsplasser. Vi vil gi byen og bygdene tilbake til menneskene, slik vi gjør i Oslo og andre steder hvor De Grønne er med å bestemme.

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn, i hovedsak basert på lokale ressurser er en forutsetning for å nå målet.

1. MAT - NÅ OG I FRAMTIDA

De Grønne vil ta vare på de kvalitetene vi setter pris på ved Ringsaker, inkludert frodig natur og rike landbruksbygder. For å oppnå dette må bøndene ha gode arbeidsvilkår og styrkes i arbeidet med å skaffe oss sunn og god mat. Ringsaker har noe av landets beste jord- og skogbruksområder – ressurser av nasjonal og global betydning.

Vi vil ha et Ringsaker med et sterkt og levende jordbruk og verne all matjord. I dag er matjorda under sterkt press, særlig fra vei- og tettstedsutbygging. I Ringsaker bygges matjorda ned i rekordfart, og dette er en utvikling vi er opptatt av å snu. Matjord er en knapp ressurs og bare 3% av det totale landarealet i Norge er dyrket, og bare en del av dette er egnet for dyrking av matkorn.

Mye beiteland står brakk og dyra trives ute på enga. Vi må tilrettelegge for utmarksbeite i mye større grad enn i dag. Utmarksbeite er både godt dyrehold og bidrar til vedlikehold av kulturlandskapet. Vi vil jobbe på parti med dyra og bonden for å sikre best mulig rammevilkår for dyra og landbruket.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Innføre en nullvisjon for nedbygging av matjord i Ringsaker kommune.
- Pålegge kommunen å utpeke kjerneområder for landbruk som grunnlag for kommunale planavklaringer. Disse skal på sikt ha varig vern.
- Øke og trygge selvforsyningsgraden. Produsere mer mat i Ringsaker.
- Etablere en bred og sterk jordvernallianse for større matsikkerhet.
- Sikre korn på lager for minst ett års forbruk.
- Arbeide for kooperativer, andelslandbruk og ”Bondens marked” i Ringsaker.
- Gjeninnføre og reetablere skolehager.
- Bidra til å redusere miljøutslipp fra landbruket blant annet gjennom å stimulere til økt læringsoverføring fra økologisk til konvensjonelt landbruk. Oppfordre til bruk av fangvekster og grønngjødsling. Redusere avrenning fra landbruket gjennom å behovsprøve gjødsling og ytterligere oppfordre til vårpløying.
- Unngå bruk av plantevernmidler. Dette gjelder ikke bare i landbruket, men også i skjøtselen av offentlig eiendom og langs offentlige veier.
- Støtte økologisk landbruk.
- Ønsker bedrifter med fokus på insekter til fôr og menneskemat.
- Ta i bruk flere beitearealer for å redusere import av kraftfôr, få gladere dyr og holde kulturlandskapet ved like.
- Redusere kjøttforbruket ved å innføre kjøttfri mandag i alle kommunale kjøkken.
- Hensynet til naturmangfoldet må gå foran økonomiske og næringsmessige interesser. Kommunen må ta truslene mot verdens naturmangfold på alvor og fremme en økologisk bærekraftig ressursutnyttelse både lokalt og regionalt.
- Oppfordre til organisert hjemmeslakt og næringsavdelingen får i oppgave å etablere et nettverk for salg av hjemmelagde produkter.

2. ETISK HANDEL OG MILJØVENNLIG FORBRUK

De offentlige innkjøpene som foretas av kommunen utgjør store verdier og har stor innvirkning på miljø og klima. Som hovedregel mener De Grønne at offentlige kjøpte varer skal være lokalproduserte – både for å støtte opp om lokale og regionale produsenter, og med tanke på klimaet. Det vil likevel alltid være varer vi trenger eller ønsker å importere. Vi har da et ansvar for å velge varer som er produsert og forhandlet under rettfærdige forhold.

Vi vil arbeide for at det offentlige forbruket preges av nøkternhet og gjenbruk. Reparasjon og kvalitet i materialvalg skal sikre at produktene har lengre holdbarhet og levetid. Vi må derfor sikre at eksisterende bygningsmasse vedlikeholdes fortløpende. Maten som Ringsaker kommunene tilbyr i sine kantiner og serverer barn, unge og eldre skal være næringsrik og i størst mulig grad lokalprodusert, sesongbasert og økologisk. Ringsaker kommune skal ikke plassere kapital i spekulativ finansvirksomhet og hvis kommunen har eller planlegger slike plasseringer, vil vi jobbe for å avvikle disse.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Miljøpartiet De Grønne vil at Ringsaker kommune prioriterer innkjøp av lokalt produserte og økologiske varer.
- At kommunen skal gå foran når det gjelder innkjøp av etikk- og miljøsertifiserte produkter, og at flest mulige enheter i kommunen blir miljøsertifisert.
- Miljøkrav som kortreist mat og økologisk dyrking, og krav til dyrevelferd, skal utgjøre minst 50% av vekten ved offentlige innkjøp.
- Ringsaker kommune skal bli Fairtrade-sertifisert. Øke offentlige innkjøp av Fairtrade-produkter, og ha et større utvalg av Fairtrade-merkede produkter i kommunens kantiner.
- Arbeide for at kommunen tilslutter seg Initiativ for Etisk Handel.
- Jobbe for at det skal finnes vegetariske og økologiske alternativer i alle offentlige kantiner. Ha mål om at minst 50% av økologisk.
- Transporten i forbindelse med varekjøp skal foregå mest mulig miljøvennlig.
- At gjenbruk, vedlikehold og kvalitetskriterier legges til grunn for offentlige innkjøp.
- Arbeide for at kommunen tilslutter seg Transparency International og arbeider aktivt mot ulike former for korrupsjon i egen organisasjon og hos leverandører og kontraktører.
- At kommunen erklærer seg som "skatteparadisfrie" og unngår selskaper som plasserer penger i skatteparadis, og som dermed lurer seg unna skattlegging og innsyn.
- Begrense offentlig låneopptak, da dette både stimulerer forbruk og legger større byrder på fremtidige generasjoner.

3. AVFALL- OG RESSURSFORVALTNING

Dagens høye forbruk er ikke bærekraftig og kan ikke fortsette. Økonomien endres slik at produkter i større grad gjenbrukes og råmaterialer resirkuleres. Avfall er ressurser og må inngå i et kretsløp hvor det gjenvinnes til nye råvarer, energi eller jordforbedring. Det beste er likevel å redusere avfallet. Kommunen kan bidra både gjennom innkjøpspolitikken og ved å endre arbeidsrutiner. Avfallet som blir igjen, må i størst mulig grad resirkuleres. Avfallsbehandling er en interkommunal oppgave med mål om høy gjenvinningsgrad. Vi er stolte av at Ringsaker har vært en pilotkommune på gjenvinning og at innbyggerne er flinke til å sortere avfallet.

De Grønne ønsker likevel at de ulike gjenvinning systemene må evalueres for å sikre optimal gjenbruk og resirkulering.

Det er et stort behov for å oppruste infrastrukturen for vann, kloakk og renovasjon til å møte klimaendringene med økt nedbørsmengde, økt sannsynlighet for jordras mv.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- At avfallsmengden skal reduseres, og at kommunen går foran i dette arbeidet. Minst mulig restavfall må brennes og mest mulig bør gjenvinnes.
- Organisere et mottaksapparat for mat som butikker og andre ledd i næringskjeden ellers ville kastet. Mottaksapparatet skal se til at mest mulig av maten distribueres videre til menneske- eller dyremat.
- At mat som ikke kan selges gis bort til skoler og institusjoner. Elevene kan få artig frukt og grønt til skolematen, skolekjøkken kan få overskuddslager av for eksempel poteter til matlagingen, institusjonskjøkken kan få mat fra butikker som ellers ville blitt kastet, etc.
- At kommunen legger til rette for at matavfall og annet organisk avfall som ikke kan spises inngår i produksjon av biogass. Restprodukter skal kunne brukes til gjødsel og jordforbedring.
- Legge til rette for naturbaserte kloakkanlegg, slik som resirkulering av gråvann og kompostering av latrine, der det er ønskelig og mulig.
- At det etableres flere miljøstasjoner eller bedre innsamlingsordninger, slik at det blir lettere for folk flest å resirkulere.
- At renovasjonsavgiftene tilpasses for å skape størst mulig avfallsminimering og gjenvinning.
- At husholdninger som produserer svært lite restavfall, belønnes med reduserte avgifter mot at de leverer i mindre dunker.
- At det tilrettelegges for gjenvinningsentraler for salg av avlagte produkter, tilsvarende gjenbrukshuset på Hamar.
- Oppruste kommunens vann- og avløpsnett til fremtidens klimautfordringer.

4. SAMFERDSEL

Økt satsing på tog og buss, samt økt tilrettelegging for gange og sykkel, er av Miljøpartiet De Grønnes viktigste saker. MDG har som mål å redusere persontrafikken mest mulig: øke andelen gående, syklende og kollektivreisende, og at alle transportformer skal ha minst mulig utslipp. Vi ønsker at byer og tettsteder i størst mulig grad skal være bilfrie. Ladeinfrastrukturen må utbygges videre.

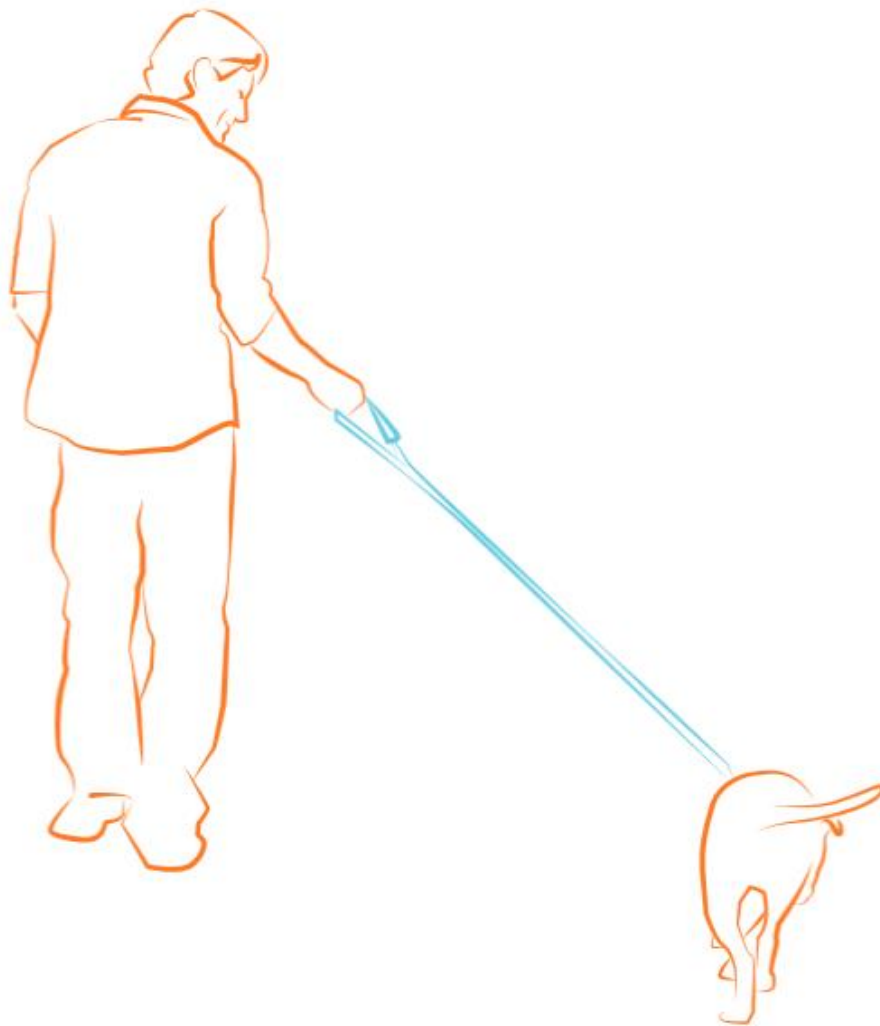
Økning i persontransport må skje gjennom kollektivtrafikk, sykkel og gange. Kollektivtransport må bli et reelt alternativ for flere innbyggere. Vi vil oppfordre til bruk av elektrisk sykkel, da det kan være et realistisk alternativ til bil. Vi vil oppfordre og tilrettelegge for samkjøring. I byer vil vi satse på kollektivtrafikk, sykkel og gange. I landlege områder, hvor grunnlaget for kollektivtrafikk er tynt, vil vi tilrettelegge for el-biler og bygge ut gang- og sykkelveier.

Befolkningen i Ringsaker vokser. Dette vil ventelig føre til en økning i trafikk, utslipp, støy og utbygging av arealer. Følgende må vektlegges i arealpolitikken: fortetting langs transportkorridorer og kollektivknutepunkt og utbygging av gang- og sykkelveier. Det er behov for et langt sterkere fokus på jordvern.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Styrke kollektivtransporten. Busser mellom Hamar-Gjøvik-Lillehammer må gjøre flere stopp i Ringsaker.
- Det bør være mulig å ta med sykkel gratis på all kollektivtransport, så sant det er plass.
- Skrinlegge alle veiprojekter med unntak av rene nærmiljø- og sikkerhetstiltak og veier der kollektivløsninger ikke utgjør et reelt alternativ.
- At by- og tettstedsutvikling skal planlegges for redusert behov for privatbil, fortrinnsvis med garasjeanlegg under eller utenfor bomiljøet.
- Etablere bilfrie soner i by og tettsteder, med bedre fremkommelighet for fotgjengere, syklistene og kollektivtrafikk.
- Prioritere myke trafikanter i og mellom byer og tettbygde strøk ved å bygge ut sammenhengende gang- og sykkelveier. Veiene skal være framkommelige hele året, også for funksjonshemmede.
- Ha lavere fartsgrenser på veiene i tettbygde områder av hensyn til miljø, sikkerhet og støyreduksjon, særlig ved skoler, barnehager og i boligområder.
- At skoleelever skal ha rett til trafiksikre gang- og sykkelveier som skolevei.
- Ha innfartsparkeringer i umiddelbar nærhet til kollektivtrafikk som ett av flere tiltak for reduksjon av bilbruk og som et tiltak for en reduksjon av klimagassutslipp med 40% innen 2020 og 90% innen 2050, sammenlignet med 1990-nivå.
- Øke fokuset på trafiksikkerhet. Flere midtdelere på tofelts veier i Ringsaker i fremtiden.
- At kommunen legger til rette for bruk av utslippsfrie kjøretøy, blant annet ved å bidra til at det blir bygget ladestasjoner for el-biler og el-sykler ved samferdselsknutepunkter, kjøpesentra o.l.

- Ha sykkelparkering ved alle togstasjoner og større trafikk-knutepunkt for kollektivtransport.
- Kreve at kommunen, buss og drosjeselskapene så langt det er mulig kjøper utslippsfrie kjøretøy når de fornyer bilparken.
- Tilrettelegge for samkjøring og bildeling (-kollektiv).
- Gi støtte til infrastruktur og ombygging for at kollektivtransport skal drives med elektrisitet, biogass eller lignende.
- At bruk av miljøskadelig veisalt erstattes med alternativer som sand, bedre brøyting og lavere fartsgrenser.
- Etablere skiløyper fra bysentrum og tettsteder, for å legge bedre til rette for fysisk aktivitet som ikke er bilavhengig om vinteren.
- Stimulere til at busser og lastebiler kan bruke miljøvennlig drivstoff, som elektrisitet og biogass.
- Det skal være gratis å reise kollektivt for alle under 26 år og prisene for voksne må senkes betraktelig.

5. NATURVERN

Vår eksistens hviler på naturen og vi er selv natur. Alle arter har egenverdi utover nytteverdien for mennesker. Naturvern er viktig for å sikre og ta vare på forskjellige naturtyper og artsmangfold, og av klimahensyn. Det er et mål i seg selv å bevare mest mulig uberørt natur til framtidige generasjoner. Vi har som mål å minske fotavtrykket vårt, slik at vi ikke overskrider det jorden kan fornye hvert år.

På landsbasis har halvparten av alle truede arter i Norge tilhold i skogen, og industriell flatehogst i skogbruket er en stor trussel mot disse artenes overlevelse.

Utbygging i Ringsakerfjellet krever store inngrep for infrastruktur i kommunen til el/vann/vei/kloakk. Dette vil gi nye spredte bolig- og næringsområder langt fra kollektive transportårer. Vi anser dette som lite miljøvennlig. Det er behov for kraftigere vern av Ringsakerfjellet og et sammenhengende nett av vernede områder. Dette vil sikre bedre vern av området med tanke på biologisk mangfold og vern av naturtyper, samtidig som det sikrer innbyggerne tilgang på verdifulle naturoplevelser.

Skog, friområder og skolehager i nærheten av barnehager og skoler er uerstattelige plasser for lek, spenning, pedagogisk virksomhet, opplevelser og studier av naturen. Det er viktig å beholde områder av «vill» natur i nærområdene hvor barn og unge ferdes. Mange steder er naturhistorien i ferd med å forsvinne. Vi vil sikre at kommunen tar vare på denne delen av arven vår. Vi ønsker ikke løsninger som rasere naturressurser, truer biologisk mangfold eller svekker muligheter for et fremtidig bærekraftig samfunn.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Ha sterkere vern av Mjøsa, Næra og Ringsakerfjellet.
- Gå sterkere inn for restaurering av ødelagte økosystemer i Ringsaker og ivareta naturtyper som er truet eller sårbare med hensyn til naturbruk, forvaltning og arealplanlegging.
- Forbedre og utbedre regelverket for miljøsertifisert skogbruk med vekt på bevaring av biologisk mangfold og landskapsverdier, energibruk og forbud mot giftsprøyting og bruk av kunstgjødsel.
- Gi forurensningslovens overordnede prinsipp om at ingen har rett til å forurense en høyere prioritet og ikke gi utslippstillatelser som ødelegger miljø og helse. Både forurenser-betaler, og føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven, skal legges til grunn for all forvaltning.
- Si ja til stille natur og dermed ikke tillate snøskutere og motorkjøretøy i utmark annet enn til nyttebruk.
- Følge opp en ny Mjøsaksjon for å sikre rent drikkevann og trygt fiske

Rene vassdrag i Ringsaker

Norges største innsjø gir muligheter for friluftsliv og naturopplevelser i nærrområder. Mjøsa er vår viktigste drikkevannskilde og har tidligere vært en viktig matkilde, i dag advares det mot å spise mer enn en begrenset mengde fisk fra innsjøen.

Vi vil også jobbe for at det frarådes bruk av kjemikalier i husholdningene som bidrar til forurensning av Mjøsa. Bøndene må pålegges å ha vegetasjon mellom jorder og vassdrag, for å hindre avrenning av nitrat. Det må legges til rette for mindre høstpløying. Vi vil jobbe for at innsjøen vår igjen blir regnet som ren og trygg for alle.

Ringsaker MDG vil at staten blir med på å finansiere en hurtigere oppgradering av avløpsnett og renseanlegg enn det kommunen er i stand til. Det må gjøres en større innsats for å forhindre avrenning fra jordbruk. Mjøsa er viktige friluft- og rekreasjonsområder for tusenvis av innbyggere. Det er viktig at områdene beholder sine naturkvaliteter og gir plass til mange ulike typer aktiviteter som ikke ødelegger for hverandre. Miljøpartiet De Grønne er kritiske til den økende graden av støy i våre vassdrag og vil at motorisert ferdsel skal reguleres strengere.

Vi vil også ta vare på Ringsakerfjellets innsjøer med amfi bier. Myr binder store mengder CO₂. Vi er også opptatt av å ta vare på og videreføre myrområder.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vi

- Jobbe for at rensing av Mjøsa blir et større regionalt og nasjonalt ansvar.
- At viktige leveområder for truede arter vernes mot utbygging, for eksempel myrer og dammer.
- At forbudet mot å bygge i vannkanten og nært vassdrag praktiseres strengere.
- Unngå spredning av miljøgifter, fremmede arter og sykdomsskapende organismer til vann, jord og luft.
- At motorisert ferdsel i Mjøsa og innsjøer skal reguleres for å unngå at det gå ut over naturkvaliteter og naturopplevelser.

6. DYREVERN

Norsk lov stadfester dyrs egenverdi, men dette blir i liten grad fulgt opp i praksis. Alle familiedyr og ville dyr, så vel som dyr i landbruket, fiskerinæringen, underholdningsindustrien og forskningen, skal ha mulighet til et naturlig utemiljø som legger til rette for bevegelse, hvile og dagslys = glede, samt å få dekket andre artstypiske og individuelle behov. Dyr har egenverdi utover nytte for oss mennesker og har på samme måte som mennesker evne til å føle smerte.

Dette er det viktig å ta hensyn til også i matvareproduksjonen. Det må stilles strenge etiske krav til dyrehold, og Ringsaker MDG ønsker at kravene som i dag settes til økologisk produsert kjøtt, fisk, melk og egg skal gjelde for hele landbruket.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Ha levedyktige bestander av rovdyrartene, inkludert mer ulv og gaupe, i Ringsaker.
- Økt kontroll og strengere regler mot ulovlig jakt på vilt og spesielt rovdyr i Ringsaker.
- At kommunen sier nei til sirkus som gjør bruk av ville dyr.
- Sørge for bedre rydding og sikring av jernbanestrekninger, samt bygge flere sikre overganger for både mennesker og dyr.
- Oppfordre hunde- og katteeiere til ID-merking av dyrene sine, og stimulere til kastrering/sterilisering av katter som ferdes fritt utendørs.
- Etablere et hjelpesenter for mishandlede og hjemløse dyr.
- Ha strengere regler for artskartlegging i forbindelse med utbygging.
- At all kjøttproduksjon skjer etter tydelige krav til minimum inne- og uteareal for dyrene, og at det settes en høyere minimum levetid før tillatt slakt.
- Legge til rette for flere kylling oppdrettere blir Dyrevernmerket.
- At ansvaret for dyrevern flyttes fra Mattilsynet til et nytt Dyretilsyn under Miljøverndepartementet.
- Vi ønsker tomme bur for pelsnæringa, NÅ!

7. SIRKULÆR ØKONOMI

Sirkulære økonomi baserer seg på prinsippet at det egentlig ikke finnes avfall, men at avfall sees på som en ressurs og råvare. Ser man på avfallspyramiden som listet opp under, viser man hvordan vi kan redusere mest effektivt vårt CO2 fotavtrykk ved forbruksvarer.

1. Avfallsreduksjon (Lage mindre avfall)
2. Gjenbruk eller ombruk (Bruke ting om igjen)
3. Materialgjenvinning (Lage nytt av brukt)
4. Energigjenvinning (Brenne og bruke varmen)
5. Deponering (Legg på fylling)

Vanlige tiltak for å omstille fra lineær til en sirkulær økonomi:

1. Ta bort miljøfarlige materialer
2. Redesigne produktene slik at materialene kan deles opp i sine bestanddeler.
3. Bruke fornybar energi i produksjon og transport.
4. Bruke materialer som er gjenvunnet
5. Dele, leie eller låne ut produksjonsmiddel heller enn å eie dem selv og på tilsvarende måte. Leie ut produktene til dine kunder heller enn å selge dem. På den måten selges «funksjonene» i stedet for produktene.

Grønn økonomi

Sirkulær økonomi og grønn økonomi er fremtidens økonomi. grønn økonomi sitt mål er en situasjon der rovdrift på livsgrunnlaget, klimagassutslipp, sosial urettferdighet og uetisk behandling av dyr, er erstattet med en ydmyk holdning overfor naturen og et fokus også på kommende generasjoners behov.

Menneskeheten kan ikke forbruke mer ressurser eller ha større utslipp enn kloden gjenskaper og absorberer.

Vi må endre økonomien radikalt før klimaendringer, tap av naturmangfold og forurensning endrer våre livsvilkår dramatisk. For å bedre miljøet må vi redusere noen aktiviteter og fremme andre. De virkelige kostnadene for å hente ut råvarer, å lage, emballere og distribuere produkter må gjenspeiles i markedsprisen på de enkelte produktene. Den som forurenser skal betale. Kostnader som belaster miljøet, eller en annen part, skal avspeiles i prisen og betales til dem som belastes eller gjennom skatter og avgifter/andre hensiktsmessige måter. For eksempel vil vi at avgifter på biltransport skal brukes til bedre og billigere kollektivtransport.

Arbeid til alle

Miljøpartiet De Grønne vil prioritere kortere arbeidstid framfor økt materielt forbruk. At vi i dag produserer langt mer per arbeidstime enn våre forgjengere, har gjort livet lettere. Vi har fått kortere arbeidsdager og lengre ferier, men mesteparten av produktivitetsøkningen er tatt ut i form av økt kjøpekraft og forbruk. Dette vet vi at er

lite bærekraftig. Redusert arbeidstid gir mere tid til frivillig arbeid som omsorg for nær familie eller andre, politisk virksomhet, nabolagsdugnader og annet ulønnet arbeid.

Vi ønsker forsøk som avtalefestede ordninger med kortere arbeidstid. I dag reduseres arbeidstiden ufrivillig ved bruk av deltidskontrakter. Dette rammer ofte ansatte i helsevesenet, lavtlønnede og enslige forsørgere. MDG vil jobbe for å begrense bruken av ufrivillige deltidskontrakter.

For å sikre fremtidig rekruttering og kvalifisert arbeidskraft til helsesektoren må kommunen samarbeide med fagbevegelsen om å finne løsninger som sikrer attraktive arbeidsrammer som god lønn og muligheter for hele stillinger.

Kommunen har ansvar å utvikle gode og effektive løsninger som sikrer innbyggerne de beste tjenestene. Der hvor konkurranseutsetting kan være en god løsning for bedre tjenester er De Grønne åpne for det. Private foretak, særlig ideelle organisasjoner og andre ikke-kommersielle foretak, kan utgjøre et godt supplement til det offentlige og bidra til større mangfold. MDG støtter privatisering så lenge det ikke går på bekostning av kvaliteten på tilbudet eller de ansattes rettigheter.

Kommunen må søke balanse i sine budsjetter. Der det ikke lar seg gjøre å skjære ned på utgiftene, kan eiendomsskatt benyttes fremfor å øke gjeldsbelastningen i kommunen.

De Grønne ønsker å gjøre arbeidslivet tilgjengelig for flest mulig av kommunens innbyggere, uavhengig av kjønn, alder, arbeidskapasitet eller grad av funksjonshemming. Vi mener det er en menneskerett å kunne bidra til den felles verdiskapingen og i det sosiale livet som arbeidslivet er. Arbeidsplasser må tilrettelegges slik at dem med nedsatt arbeidsevne eller manglende norskkunnskaper i større grad kan delta i arbeidslivet og frivillig arbeid.

De som står utenfor arbeidslivet og som ønsker å gjøre en arbeidsinnsats, må få tilbud om å løse oppgaver som i dag er uløst. Dette kan være oppgaver som søppelplukking, matlaging i barnehager, å assistere eldre i aldersbolig, koke te og rydde i aviser på arbeidsplasser etc. Alle mennesker har ressurser, og kommunen må tilrettelegge for å nytte av de ressursene som finnes i befolkningen.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Skaffe flere lærlingplasser i kommunen og i næringslivet i Ringsaker.
- Skape flere jobber for mennesker med nedsatt funksjonsevne i offentlig sektor og tilrettelegge for at også private bedrifter ansetter folk med funksjonshemninger.
- Arbeide for at offentlige og private bedrifter samarbeider med fagbevegelsen om forsøk med tariffavtaler der redusert arbeidstid erstatter reallønnsøkning.
- Støtte forsøk med 6-timersdagen i kommunen og i næringslivet i Ringsaker.
- Redusere bruken av ufrivillig deltidskontrakter i kommunen. Det skal være enkelt å få deltidskontrakter for dem som ønsker det. Foreldre må tilbys redusert arbeidstid og få større muligheter til å være hjemme med barn.
- Ha en utvidet norsk arbeidsmiljølov med solidaransvar som hovedprinsipp; øke fagorganisertes innsynsrett i arbeidsforholdene, likestille turnus- og skiftarbeid, reell likelønn, ingen aksept for sosial dumping.
- At kommunen går foran og inngår et samarbeid med arbeidstaker- og

arbeidsgiverorganisasjoner, og oppfordrer partene til å finne løsninger som sikrer bedre lønnsbetingelser for lavtlønnede i omsorgssektoren.

- Tilrettelegge for sosiale entreprenørskap.
- Tilby arbeid til dem som ønsker arbeidsoppgaver

Fremtidens bedrifter, entreprenørskap og arbeidsplasser

Ringsaker vil i årene som kommer oppleve en vekst i innbyggertallet. For å bidra til å løse utfordringene må fylket og kommunen sørge for tilrettelegging for lokale arbeidsplasser.

MDG mener at det først og fremst må satses i nye bransjer – som miljøteknologi, grønn innovasjon og bærekraftig produksjon og handel.

En energiomstilling i Ringsaker vil skape mange nye arbeidsplasser samtidig som det utvikles nye virksomheter og ny teknologi. Ringsaker må investere i solenergi, jord- og bergvarme, vannvarme.

Det må legges til rette for en økonomisk utvikling som innbefatter allsidighet, mer gjenvinning, lavere utslipp og mindre sløsing med våre samlede ressurser. MDG går inn for at det opprettes sentre som kan tilby nettverk, opplæring, rådgivning og støtte til lokale gründere og bedrifter under etablering.

MDG vil støtte forskning og utvikling, og arbeide for økte investeringer i den kunnskapsbaserte industrien. På denne måten vil vi fremme utvikling av miljøvennlig teknologi og bygge opp lokale kunnskapsmiljøer som kan bidra til å utvikle arbeidsplasser for fremtiden.

Ringsaker må være en pådriver for at en ny støtteordning innføres og tilbys dem som allerede har en jobb og som vil ta steget ut med å starte eller utvide en bedrift. Støtten skal også kunne gis til dem som har en jobb og som vil øke sin kompetanse gjennom studier. Et regionalt «såkornfond» som regionen og staten vil gi økt risikokapital. Fondet må prioritere innovative små og mellomstore industri- og servicebedrifter, samt arbeide for å styrke næringers langsiktige bærekraftige konkurransevne.

I det moderne Ringsaker er det behov for folk som tørr starte og drive bedrifter.

Gründere og bedrifter må gis gode forutsetninger for å starte nye og utvikle eksisterende virksomheter. Den positive viljen til forandring som finnes i bedriftene skal oppmuntres til å gå hånd i hånd med langsiktig og bærekraftig utvikling. For å møte utfordringene som Ringsaker og verden står overfor må kommunen sørge for innovasjon og skape best mulige forutsetninger for en grønn. Behovet for ideer, mot og initiativ er stort. Eventuelle nye kjøpesentre og offentlige tilbud må plasseres i sentrumsstrøk eller ved kollektivknutepunkt, for å redusere transportbehovet.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- At kommunen skal investere i solenergi, jord- og bergvarme samt vannvarme. Eldre vannkraftverk må vurderes med tanke på oppgradering.
- Sikre offentlig eierskap og politisk kontroll med infrastruktur og velferdstjenester, energi og drikkevann.
- Legge til rette for produksjon, videreforedling og salg av lokalt dyrket mat og økologiske produkter.
- At kommunen tilrettelegger for lokale arbeidsplasser innen fornybar sektoren og utnytter potensiale for økoturisme og gårdsturisme.
- At det opprettes sentre som kan tilby nettverk, opplæring, rådgivning og støtte til lokale gründere og bedrifter under etablering. Styrke kommunens nettsider rettet mot samme målgruppe.
- Styrke lokal forskning og utvikling. Arbeide for økte investeringer til kunnskapsbasert industri.
- Prioritere satsing på miljøteknologi, fornybar energi, energieffektivisering og andre grønne løsninger samt etisk profil ved tildelinger av konsesjoner til næringslivet.
- Arbeide for at kommunale bygg, så sant det er mulig, skal ha solcelle-panel og/eller grønne tak

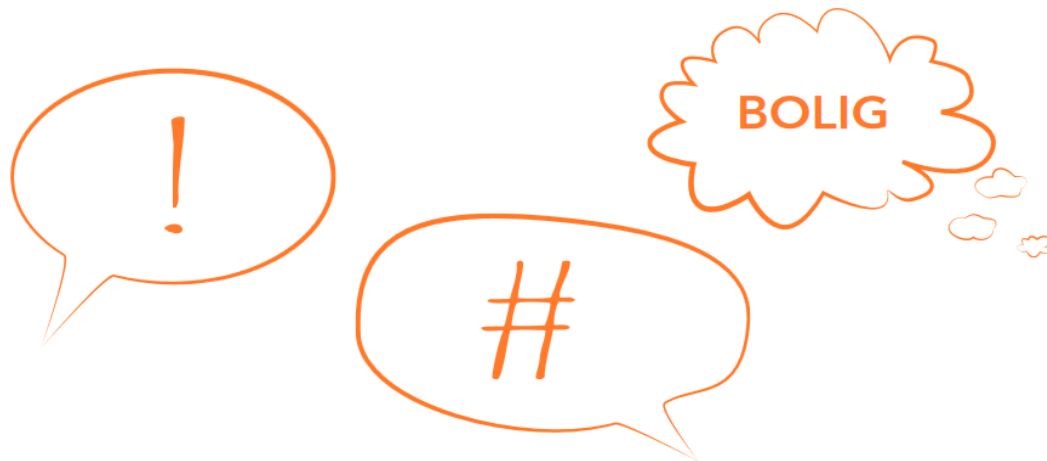
8. BOLIGPOLITIKK

Å bo er en menneskerett Bolig- og kredittpolitikken i Norge de siste tiårene, har ført til svært høye boligpriser og et betydelig klasseskille mellom de som har råd og de som ikke har råd til egen bolig. Dette rammer særlig personer med middels til lav inntekt og ungdom som skal inn på boligmarkedet. Det rammer også de som arbeider ufrivillig deltid og ikke får tilstrekkelig lån til å skaffe egen bolig. Disse gruppene er henvist til å leie bolig, men mangel på utleieboliger gjør at prisene også her er høye.

Miljøpartiet De Grønne mener at kommunen må stille utleieboliger til disposisjon til kostpris, og sørge for at det bygges flere rimelige leiligheter. Dette vil hjelpe folk inn på boligmarkedet, lette byrdene for de som er nødt til å leie, og senke prisene på både kjøpe- og utleiemarkedet.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- At kommunen tilrettelegger for rimelige utleieboliger til dem som ikke slipper inn på boligmarkedet.
- At det etableres et eget program i regi av Husbanken for å etablere flere utleieboliger.
- Tilrettelegge så flere kan kjøpe privat bolig.
- Etablere et forsøk med tilskuddsordning ved installering av solcelleanlegg rettet mot boliger, gårdshus og mindre leilighetsanlegg

Miljøvennlig boligbygging

Vi må stille høye krav når boliger bygges. Energiforbruket skal være minimalt, byggematerialer skal gjenbrukes så langt det er mulig og tilpasses strenge krav til helse og miljø. Boliger må bygges i en slik kvalitet at de varer i over 100 år, og helst over 200.

Nye bygg skal produsere overskuddsenergi (aktivhus). Varmebehovet kan dekkes med solenergi, jord- og bergvarme, og vannvarme, varmegjenvinning eller varmepumper og bedre isolasjon som reduserer energitapet. Fjernvarmeanlegg med høy andel fornybar varmeenergi og spillvarme fra industri kan utbygges i tettbygde områder. En stor andel boliger i Ringsaker er spredtbygde eneboliger, ofte i stor avstand fra trafikknutepunkter og sentrumsområder. Dette beslaglegger store arealer og medfører mye bilbruk; støy og forurensning. Nyetableringer må bygges tett og høyt i byer/tettsteder, og hvert enkelt bygg og kvartal må ha kvaliteter som sikrer gode bomiljøer, uterom og fellesarealer. Det bør vurderes å settes av areal til butikker eller annen næring i grunn etasjer i boligblokker.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Redusere energibruken. At kommunen skal innføre energisparende teknikker i bygninger og at alle kommunale virksomheter skal miljøsertifiseres.
- At nybygg i byer og tettsteder bygges med aktivhusstandard og at eksisterende bygninger rustes opp mest mulig energieffektivt.
- At kommunen går aktivt inn for å bygge ut fornybar energi, særlig sol og jord- og bergvarme, og vannvarme, biogass. Kjøpe energi med opprinnelsesgaranti.
- At kommunen bruker sin eierandel i Eidsiva til å sikre opprinnelsesgaranti, at all strøm som leveres er fornybar.
- Ved utbygging sette krav til miljøvennlige bygningsmaterialer og at det gis økonomisk incitament til å bygge boliger ekstra miljøvennlig.
- At nybygg i byene skal være areal- og energieffektive, med for eksempel grønne

tak og grønne fasader.

- Offentlige institusjoner skal plasseres nærmest mulig by eller sentrumsområder for å minimalisere bilbehovet.
- Ringsaker skal gå foran når det gjelder økologisk bygging og planlegging. Vi må produsere energi som ikke forurensar og som ikke innebærer stor risiko. Regionens næringsliv har god kompetanse innen energi og miljøsektoren må videreutvikles.
- Ha et samfunn som i størst mulig grad inkluderer mennesker med funksjonshemmingar, utviklingshemmingar og kronisk sykdom. - Bedre oppfølging av krav til universell utforming ved kommunale og byggeprosjektar og arealplanlegging.

9. HELSE FOR ALLE

De Grønne ønsker å opprettholde en desentralisert sykehusstruktur, med akuttfunksjoner/legevaktjeneste, geografisk spredd, slik at det blir kort transport i tilfeller hvor tidsfaktoren er avgjørende. Vi støtter et Innlandssykehus plassert ved knutepunktene til de tre store Mjøsbyene. Vi ønsker dette plassert ved kollektivknutepunktet i Moelv. Helsepolitikken bør satse mer på forebyggende tiltak, som kosthold og livsstil. Vi mener at politikerne har overlatt for mye myndighet i helsevesenet til administrasjonen. Miljøpartiet De Grønne går inn for et offentlig finansiert helsevesen, supplert av private aktører.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Legge vekt på forebygging av overvekt og livsstilssykdommer.
- Ha sunn mat, inkludert vegetariske alternativer, i alle offentlige institusjoner, og forbud mot brus- og godteri-automater på skoler.
- Ha et offentlig helsevesen, supplert av private virksomheter.
- At et storsykehus kommer i mellom de tre store mjøsbyene Hamar, Gjøvik og Lillehammer, og anbefaler en plassering i knutepunktet Moelv.

Forebygging, deltakelse og folkehelse

Miljøpartiet De Grønnes viktigste mål i helsepolitikken er forebygging i videste forstand. En lang rekke helseproblemer henger sammen med usunn mat, inaktivitet, dårlig fysisk miljø ute og inne, samt sosiale forskjeller. Økologisk mat, bilfrie byer og samfunnslønn er grønne grep som i høyeste grad er helsepolitikk. I skolen vil bygging av selvfølelse og trygghet, blant annet gjennom fokus på trivsel og konfliktløsning, kunne forebygge både psykiske problemar og voldsbruk.

Helsevesenet må legge til grunn at mennesket er en helhetlig organisme i et fysisk og sosialt miljø. Vi vil styrke samarbeidet mellom somatisk og psykiatrisk medisin, og mellom etablert medisin og komplementære behandlingsformer. Samfunnet må

tilrettelegges slik at mennesker med funksjonsnedsettelse kan delta på sine premisser og slik at de har mulighet til å bruke sine ressurser til eget og samfunnets beste. Utforming av offentlige bygninger, gateplan, kulturminneområder o.l. må ha universell utforming, slik at de er tilgjengelige for alle.

Et bredt utvalg av muligheter innenfor idretten er viktig for at alle skal kunne finne en form for mosjon som passer best for dem selv. Det er viktig at det finnes gode forutsetninger for både etablerte idretter med mange utøvere og idretter som har færre utøvere, mosjon og lek. Alle skal ha mulighet for å drive med idrett, uavhengig av økonomi og hvor man bor i Ringsaker.

Gode muligheter for mosjon og friluftsliv bedrer folkehelsen. Nærhet til natur og mulighetene for spontant friluftsliv og uorganiserte aktiviteter i grønne omgivelser er viktig ikke bare for barn og voksnes trivsel, men også for vår helse. Tilsvarende gunstig er det med et bosetningsmønster og en livsstil hvor vi i stor grad velger gange og sykkel til daglige gjøremål.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Støtte breddeidrett. Støtte opp om små lokale idrettsanlegg, siden de når ut til mange og innsatsen deres gir effekt på folkehelsen.
- Utvikle offentlige grønne lungesom sikrer uorganisert fysisk aktivitet og lek.
- At tannhelsetjenester skal være gratis fram til fylte 25 år. Deretter inkluderes i egenandels- ordningen gjennom folketrygden.
- At offentlig investeringsstøtte til private aktører i velferdssektoren må tilbakeføres ved opphør av virksomheten eller kontraktsforholdet.
- Beskytte allemannsretten, ikke minst ved å holde strandsona åpen for fri ferdsel, og utvikle stiene rundt Mjøsa.

Psykisk helse

Psykiske plager og lidelser representerer et betydelig folkehelseproblem som fører til redusert funksjonsevne i hjem og skole/arbeid og tap av livskvalitet. Psykiske lidelser kan forebygges. Det handler om målrettet arbeid og gjennomtenkte tiltak allerede for de minste barna og må gjennomstrømme alle deler av samfunnet, fra skole, via arbeidslivet til eldreomsorgen.

Behandlingsapparatet må våge å gå nye veier, med mindre vekt på medisiner og mer vekt på bedringsprosesser og medisinfrie behandlingsmetoder. Den behandlingstrengende må i størst mulig grad få medvirke i utarbeidelsen av eget behandlingssopplegg, hvor motivasjon og oppmuntring, vekt på selvstendighet, ressurser og egenverd må ha høyt fokus i samhandling og behandling. Bruker- og pårørendeorganisasjoner må i størst mulig grad delta i utarbeidelse av behandlings- og tjenestetilbud. Verdige boforhold, anstendig økonomi og mulighet til aktivitet er essensielt.

Miljøpartiet De Grønne i Ringsaker ønsker å bidra til åpenhet og aksept for at store deler av befolkningen kan oppleve periodiske psykiske kriser eller andre livsutfordringer, for å redusere opplevelsen av stigmatisering og slik kanskje bidra til at flere tilbakeføres til arbeidslivet. Mange kan med en viss tilrettelegging eller aksept leve greit med psykiske utfordringer, på samme måte som man også kan være helt eller delvis i full funksjon med fysiske sykdommer eller plager.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Bidra til at helsevesenet ser hele mennesket gjennom å styrke samarbeidet mellom somatisk og psykiatrisk medisin, psykologi og ernæringsfag. Vi ønsker å bidra til å senke terskelen mellom de ulike profesjonene.
- Styrke det psykiske helsevernet. Alle som trenger psykolog/psykoterapi skal få tilbud om det.
- Bidra til å utvikle bedre aktivitetstilbud eller møteplasser for personer med psykiske problemer.
- Oppmuntre til fleksible arbeidsliv ordninger som gjør det enklere å arbeide deltid basert på helsebehov.

Ruspolitikk

Miljøpartiet De Grønne anser rusavhengighet primært som et helseproblem som må behandles, uansett om rusmiddelet er lovlig eller ikke. Opplysning og annen innsats for å redusere skadevirkningene av misbruk, enten det dreier seg om tobakk, alkohol, medisin eller narkotika, må baseres på saklig informasjon og profesjonell, medmenneskelig behandling.

Norge har i dag en politikk som straffer dem vi ønsker å hjelpe. De rusavhengige er blant dem som har det vanskeligst her i landet. Norge har høy statistikk på overdosedødsfall, og kapasiteten til hjelpeapparatet er liten. Nullvisjonen for rus har ikke klart å minske misbruket og politiet bruker ressurser på å forfølge brukere.

Ruspolitikken må legge mer vekt på forebygging, skadereduksjon og legemiddelassistert behandling. Hjelpeapparatet må styrkes. De Grønne mener dette vil spare samfunnet for store kostnader.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Bygge flere omsorgsboliger for personer med psykiske sykdommer og rusavhengige samt skape flere aktivitetstilbud for disse gruppene.
- Utvikle et sterkere ettervern for rusmisbrukere, med et mangfold av samhandlende og gjerne samlokaliserte behandlingsmåter.
- Kjempe for et anstendig liv for de som ikke greier å bli rusfrie, også når dette krever regulert medisinsk bruk av ellers ulovlige rusmidler.

Eldreomsorg og eldres rettigheter

Ingen må diskrimineres på grunn av alder. Det må legges til rette for og oppfordres til at pensjonister deltar aktivt i samfunnet. Mange eldre har store ressurser som vi må tilrettelegge for at de får brukt. Mange mennesker er ensomme, også blant de eldre. Besøks- og støttekontaktordninger må utvikles til å bli en ordinær del av eldreomsorgen. Mange friske eldre, og andre utenfor vanlig yrkesliv, kan gjøre godt helsearbeid på denne måten. Eldreomsorgen skal preges av verdighet og respekt. Trivsel og god livskvalitet skal ivaretas etter de eldres egne ønsker og behov. De eldre og deres pårørende må få større medvirkning i utformingen av tilbud, og deres ønsker og behov må få veie tyngre enn i dag.

De Grønne mener sykehjem bør bygges i tilknytning til nærmiljøet, fortrinnsvis med sosiale arenaer som bibliotek og kafé i samme bygning og lokaliseres i nærheten til grøntarealer som park eller skog. Vi støtter tiltak som samarbeid mellom eldresentre, sykehjem og barnehager, hvor barn og eldre kan få glede av samvær med hverandre. Tiltak som disse vil fremme deltagelse i samfunnet og øker trivselen til både beboere og ansatte.

Eldre og pleietrengende skal, så langt det lar seg gjøre, kunne velge hvor de vil bo og hva slags hjelp de vil ha. Samfunnet må stille til rådighet et bredt spekter av tilbud, og støtte eldre som ønsker å bo hjemme så lenge det er mulig. Eldre med ektefelle/samboer som ønsker å bo sammen etter at de har flyttet til sykehjem e.l. må ha rett til dette. Raskere utskrivning fra sykehus fører til at eldre med større pleiebehov overføres til sykehjem. Dette krever opprustning av sykehjemmene. Alle bør sikres mulighet for enerom. Demensomsorgen må styrkes, slik at demente får bo i skjermede og oversiktlige enheter. Mange eldre over medisineres. Vi ønsker en bedre helhetlig medisinsk plan for den enkelte med fokus på supplerende behandling, trivsel søkende tiltak, godt kosthold, obligatorisk legemiddelgjennomgang og bedre bivirkningsrapportering. Det finnes mange eksempler på at tiltak som medbestemmelse med hensyn til behandlingsmåte, økt tilknytning til nærmiljøet, musikkterapi og kontakt med dyr, har ført til minsket behov for medisiner.

Miljøpartiet De Grønne i Ringsaker mener eldreomsorg er et offentlig ansvar, men er åpne for at private aktører kan ha et supplerende tilbud, så lenge de forholder seg til gjeldende tariffavtaler for ansatte og har fokus på trivsel for beboerne.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- At det legges til rette for at eldre kan delta aktivt i samfunnslivet.
- At eldre sikres god pleie og omsorg for å kunne bo hjemme og ha kontakt med naturen og sitt vante miljø, så lenge de ønsker og det er forsvarlig.
- At eldre som har bodd sammen må ha rett til å bo sammen om den ene flytter til en (annen) omsorgsinstitusjon.
- Fremme individuelt tilpassede løsninger med ulike boalternativer, som generasjonsboliger og bokollektiver.

- Bidra til utvikling av boformer i tilknytning til kafe, bibliotek, grøntområder samt andre arenaer for aktiviteter og arrangementer.
- Sikre økt grunnbemanning og tverrfaglige tilbud ved ulike omsorgstiltak, så de eldre sikres stabilitet og trygghet, uten stadige utskiftninger i personalet.
- At personalet gis mulighet til utvidet stillingsprosent og bedre lønnsforhold.
- Omsorgsarbeid må opp vurderes.
- Ha økt tilrettelegging for frivillig innsats som supplement i eldreomsorgen.
- Pårørende må gis bedre mulighet til permisjon og omsorgslønn for å ta seg av sine nærmeste.
- Ha en eldreomsorg med fokus på kvalitet, trygghet og omsorg og tilstrekkelig tidsbruk.
- At det legges til rette for at eldre som bor på sykehjem e.l. kan ha jevnlig kontakt med dyr, samtidig som det tas hensyn til allergikere.
- Forebygge ensomhet, fysisk inaktivitet og depresjon hos eldre gjennom f.eks. opprettelse av lokale samlingssteder, aktivitetssentre og besøksordninger.

10. En skole for alle

Barna representerer fremtiden – derfor er en god og trygg barndom for alle en hovedmålsetting for Miljøpartiet De Grønne. I en komplisert og sammensatt hverdag er det viktig å gi barn og unge trygghet, nærhet og gode fysiske og psykiske utviklingsmuligheter med gode rammer. Å oppdra og utdanne unge mennesker er et ansvar for hele samfunnet, men hovedansvaret ligger hos de unges egne foresatte.

Barnehagen og skolen skal være en plass for nysgjerrighet og kunnskap der barn kan vokse opp til samfunnsansvarlige medmennesker. De Grønne legger stor vekt på å gi barn og unge en forståelse av sin rolle som verdensborger, og å utvikle empati og medfølelse for andre mennesker og kulturer, natur og dyr. Vi vil legge til rette for undring og læring om sammenhenger i natur og samfunn.

Gode tilbud når det gjelder barnehage, skole, helse og eldreomsorg er et offentlig ansvar. Likevel kan de offentlige institusjonene på disse områdene suppleres med private, ikke kommersielle tilbud.

De Grønne mener det er viktig å støtte skoler som fremmer alternativ pedagogikk eller som er forankret i livssyn. All opplæring må imidlertid skje etter offentlig godkjenning. Forming av opplæringsløpet for et ungt menneske kan ikke overlates til den enkelte foresatte, lærer eller skole alene.

De Grønne er villige til å bruke større ressurser på å sikre et skole- og barnehagetilbud av høy kvalitet, men vi er mot å forlenge skoledagene. Barn og unge skal ha tid og mulighet til å lære og oppleve mestring også utenfor skolen og vi ønsker ikke en utvikling hvor vi beveger oss i retning av en institusjonalisering av barndommen. I all samfunnsplanlegging, skolepolitikk, helsepolitikk og sosialpolitikk skal det tas hensyn til barnas beste. Vi er samtidig positive til at aktiviteter som idrett, korps og speider legges til dagtid og at elevene kan gjennomføre dette i forlengelsen av skoledagen. Da vil foreldre og barn få mer tid og ro sammen på

ettermiddagene. Tilpasning og valgfrihet for den enkelte elev må ha høyere prioritet enn i dagens skole.

Individuell tilpasning innebærer at det samtidig settes opp tydelige mål og forventninger til elevene. Elevenes kunnskapsnivå må evalueres uten at karakterer gis i grunnskolen. Lærernes rutiner for evaluering og rapportering må forenkles for å frigjøre tid til undervisning. Skolens demokratiske mandat er viktig. Elever, foreldre og personal skal ha medbestemmelse over egen skole. Medvirkning i egen skolehverdag er viktig. Trivsel for alle er et viktig mål i skolen. Barn skal lære å vise empati og beskyttes mot mobbing, mishandling, vanskjøtsel og overgrep, enten det skjer i hjemmet eller ute. På skolen skal elevene ha tilgang til en rådgiver, psykolog, helsetjeneste, samt en studie- og yrkesveileder. Alle har et ansvar for å gripe inn når de oppdager mobbing. Miljøpartiet går inn for å opprettholde dagens skolestruktur, så lenge skolene har over 50 elever. Dersom innbyggerne i skolekretsen ber om å revurdere strukturen er dette noe vi ønsker å ta inn i kommunestyret.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Utvide ordningen med frukt og grønt til å omfatte hele grunnskolen og på sikt innføre et varmt gratis skolemåltid.
- Innføre "Grønt Flagg" i alle offentlige skoler og barnehager i Ringsaker, en ordning som omfatter både miljøopplæring og miljøsertifisering.
- Ha gratis kjernetid i barnehager for familier med dårlig økonomi og lite kjennskap til norsk kultur.
- Gi barnehageplass til alle barn som trenger det. Det skal være en reell mulighet å velge mellom heltids og redusert tilbud.
- Styrke båndene mellom skolen og samfunnet, blant annet ved at elevene som ledd i undervisningen deltar i praktiske og samfunnsnyttige oppgaver i lokalmiljøet. At barn i barnehage og skole får større muligheter til kontakt med voksne av alle generasjoner gjennom samarbeidsprosjekter med andre institusjoner i kommunen.
- At barnevernet organiseres slik at samarbeidet mellom kommunene og det statlige barnevernet (Bufetat) fungerer til det beste for barna som trenger hjelp. Økonomi kan ikke settes fram for barnas beste. For hver krone vi putter inn i barnevernet, sparer vi store kostnader i helseutgifter og kriminalomsorg.
- Beholde adgangen til å etablere og drive ikke-kommersielle private skoletilbud, inkludert skoler som er forankret i livssyn så vel som skoler som står for pedagogiske alternativ. Privatskolenes opplæringsplaner må godkjennes av myndighetene og det faglige tilsynet må styrkes.
- Gi barn med svak språkutvikling tilbud om ekstra støtte før skolestart.
- Gi skolefritidsordningen et styrket pedagogisk innhold. SFO skal ikke være oppbevaring av barn, men ha et meningsfullt innhold.
- At kompetent personale, ikke assistenter, skal ha ansvaret for tilpasset opplæring og spesialundervisning.
- Styrke elevenes arbeidsmiljø slik at de trives i skolen. Elever og foresatte må ha mulighet til å kreve at skolen setter inn tiltak ved mobbing og utfrysing.
- Alle skoler skal ha et handlingsprogram for trivsel og mot mobbing.

- Beholde timetallet per dag i skolen. Innføre en time fysisk aktivitet om dagen i grunnskolen og gi praktiske emner og ekskursjoner i naturen en større plass. At praktiske emner og oppøving av motoriske ferdigheter får en større plass i grunnskolen. Elevene skal lære flere praktiske fag.
- Øke kunnskapen om dyrking og økologi: Arbeide for at grunnskoler får egen skolehage eller tilgang til parseller på nærliggende gårdsbruk.
- Innføre et tak på 15 elever per gruppe i barneskolen og 20 elever i ungdomsskolen. Tettheten av utdannede lærere skal sørge for kvalifisert veiledning og variert undervisning i grunnopplæringen. Andre yrkesgrupper skal brukes til å gi skolen større variasjon og kvalitet. Åpne for en moderat utvidelse av skolens anledning til å gruppere elevene etter nivå og interesser, spesielt i matematikk og språkfag.
- Krav til rapportering som ikke er med på å fremme læring sterkt reduseres.
- Opprettholde skolestrukturen. Skolestrukturen må revurderes hvis elevtallet synker under hva som er til det beste for elevene.
- Vi ønsker å gå i dialog med lærerne i grunnskolen om deres arbeidsrammer for å finne gode modeller for læring.

11. INNFLYTTING OG INTEGRERING

Kultur

Alle barn og unge skal gis anledning til å engasjere seg i kultur, uavhengig av familiens ressurser eller kulturelle bakgrunn. Ved å opprette flere lokale møteplasser, gis unge mennesker anledning til å delta i kulturen i sine egne omgivelser. Det må legges til rette for møter på tvers av kulturer og generasjoner. Samarbeid mellom ungdomsklubber, eldreinstitusjoner, bibliotek, musikk- og kulturskoler, idrettsorganisasjoner m.m. er viktig.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Skape flere sosiale møteplasser i nærmiljøene og gjøre lokaler i skoler, kommunehus, ungdomsklubber og aktivitetshus mer tilgjengelige.
 - At dagens selvkostprinsipp (utbytteforbud), som fungerer godt i skolesektoren, utvides til også å gjelde innen kriminalomsorg, barnehage og utdanning.
 - Gi alle elever rett til gratis psykologstøtte gjennom hele skoleløpet.
- Kommunen ønsker aktivt å øke antall innbyggere for å få økte overføringer fra staten.

Miljøpartiet De Grønne er mer opptatt av å tilrettelegge for oss som allerede bor i kommunen og for dem som flytter hit. Skal befolkningen økes aktivt, skal det være for å dekke konkrete behov: slik som å bosette asylsøkere og flyktninger eller behov for arbeidskraft i arbeidsmarkedet. Det er ulike grunner til at mennesker flykter og flytter til Norge fra andre land. Andelen klimaflyktninger øker. Norge må spesielt ta et medansvar for mennesker som flykter på grunn av ulevelige klimaforhold eller på grunn

av kriser som oppstår i kjølevannet av disse. Tusener har fått oppholdstillatelse i Norge, men lever i statlige mottak og venter på utplassering til kommuner. Kommunen må derfor ta imot flere flyktninger enn i dag. Det vil bidra til at flere kommer raskere i jobb og utdanning, og er gunstig både for innvandrerne selv og for samfunnet. Vi må prioritere mottak av enslige mindreårige flyktninger. Om det var våre barn som måtte flykte, ville vi takke det land og de menneskene som tok seg av dem på best mulig måte.

Alle tilflyttere, uavhengig av hvor de kommer fra, må ivaretas og inkluderes på best mulig måte. Det er vesentlig at alle ikke-norskspråklige som bosetter seg i kommunen sikres god opplæring i språk og kultur. Alle skal føle seg velkommen og få en lokal tilknytning så raskt som overhodet mulig. Vi vil at alle tilflyttere møtes på samme måte - uavhengig av hvor de kommer fra. Alle må tas imot ut fra de forutsetningene de har og det vi har å tilby. I tillegg har vi en forventning om at alle skal delta. De Grønne mener det er viktig å skape et inkluderende samfunn og at vi skaper det best ved deltakelse i opplæringstilbud, arbeidsmarkedet eller i frivillig arbeid. De Grønne vil jobbe for at alle i størst mulig grad får brukt kompetansen sin. Alle mennesker har ressurser.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- At innvandrere som kommer på familiegjennforening skal gis samme rettigheter som flyktninger og asylsøkere til å delta på opplæringsprogram i norsk språk og kultur.
- At arbeidsinnvandrere og familiegjennforeninger sidestilles med flyktninger og asylsøkere i kommunens sosiale integreringstiltak.
- At kommunen skal ta imot flere flyktninger og asylsøkere enn i dag. Boligbyggingen må intensiveres for å sikre boliger til flyktninger og asylsøkere.
- At når antall bosettinger av flyktninger og asylsøkere skal fastsettes, må familiegjennforeninger skilles ut da sistnevnte ikke har behov for ny bolig. Familiegjennforeninger skal ikke regnes med i kvoten av asylsøkere og flyktninger som kommunen bosetter.
- Bosette en større andel mindreårige asylsøkere.
- Styrke frivillige tiltak som flerkulturelle møteplasser og oppmuntre til samarbeid med frivillige organisasjoners arbeid med innvandrere og særlig innvandrerungdom. Ikke minst kan idretts- og friluftsansjonene være viktige samarbeidspartnere for kommunen.
- Tilrettelegge for at flere flyktninger deltar i frivillig arbeid. Frivillig arbeid vil aktivisere, gi mulighet for innvandrerne til å oppleve at det er behov for dem og å skape større forståelse for flyktnings livssituasjon blant resten av kommunens innbyggere.
- Etablere flere møteplasser hvor kulturell kompetanse utveksles og sikre at alle innflyttere har bekjente i sin hjemkommune.
- Utvikle en egen plan for mottak av tilflyttere.
- Etablere forsøk med bosetting av flyktninger i private hjem, etter mal fra barnevernet. Flyktingene må bidra i husholdningen med avtalte gjøremål. I tillegg får vertskapet tilgang på veiledning og økonomisk støtte etter avtale.
- Etablere fadderordning for alle tilflyttere.

12. KULTURMANGFOLD

Verden er i forandring, det samme er Ringsaker kommune. Vi er medborgere i en bygd og et land, og samtidig europeere og verdensborgere. Vi deler de globale utfordringene med alle mennesker på planeten i forhold til klimautviklingen. Vi må bringe videre det vi setter pris på av gammel og nyere kultur, og å skape en kultur som rommer mangfoldige og fragmenterte kulturuttrykk. Den lokale kulturen nå gjenskapes til å romme de verdiene vi er opptatt av og ta opp i seg det fellesmenneskelige som kanskje aldri finner sin endelige form. I tillegg til å bevisst forme en felles kultur, må vi tilrettelegge for at kommunen er multireligiøs og flerkulturell, med et mangfold av felleskap. Den felles kulturen skal anses som limet mellom alle de mindre fellesskapene.

Miljøpartiet De Grønne ønsker et mangfoldig og allsidig kulturliv. Kulturlivet stimulerer nysgjerrighet og kreativitet, som er viktige drivkrefter i samfunnet. Kultur knytter mennesker til hverandre og skaper fellesskap og sammenheng. Kulturen kan utfordre og gi nye forståelser. Kulturopplevelser medfører heller ikke de samme miljømessige belastningene som materielt forbruk.

I takt med samfunnet og verden omkring oss, som er i stadig endring, påvirkes naturligvis også kulturuttrykkene. Vår kulturarv med håndverkstradisjoner, gamle bygg, sang og dans med mer. Kan minne oss om vår fortid og lære oss om fremtiden. Å ta vare på kulturminner og eldre tradisjoner er viktig for å forstå hvor vi kommer fra og det gir oss identitet. Ringsaker har rikt med kulturminner fra industrialiseringen av Norge og jordbrukets historie. MDG vil løfte denne historien fram for kommende generasjoner. De Grønne ønsker et mediebilde som er kjennetegnet av mangfold, tilgjengelighet, opplysning, kritisk journalistikk og kvalitet i bredeste forstand – og tror at dette er viktige forutsetninger for et godt kulturliv og et dynamisk, kreativt og fritt samfunn.

Derfor arbeider vi for et sterkt offentlig medietilbud skal fungere side om side med markedet og de kommersielle aktørene. Bibliotek, musikk- og kulturskoler og andre aktører bidrar til et åpnere samfunn, og gir et uvurderlig bidrag til den norske kulturen. Miljøpartiet De Grønne i Ringsaker vil arbeide for at frivillighetssentraler brukes mer aktivt av kommunen. Foreninger, lokale lag og organisasjoner m. m. bør trekkes inn som mer aktive partnere til det offentlige både i politikktutforming og konkrete oppgaver i lokalmiljøet.

Ringsaker Miljøpartiet De Grønne vil

- Legge til rette for flere livssynsnøytrale seremonirom, gjerne i tilknytning til gravlunder, flerbrukskirke eller kulturhus.
- Arbeide for at hele musikklivet har tilgang til gode og tilpassede lokaler til øving og konserter.
- At kulturskolene skal få tilstrekkelig støtte til at de kan bli et allment tilbud.
- Tilrettelegge for frivillig arbeid i forbindelse med kulturarrangementer.
- Folkehøgskolen skal ha gode vilkår.
- Ta vare på og verne våre viktigste kulturminner. Dette inkluderer våre industrielle kulturminner i Ringsaker og kulturminner knyttet til Mjøsa og vassdragene.
- Bidra til synliggjøring av samisk kultur, blant annet i skole og gjennom offentlige flaggdager.
- At samisk morsmålsundervisning og språkopplæring sikres for samiske barn bosatt i Ringsaker.
- Bidra til synliggjøring av det flerkulturelle og flerreligiøse Norge, gjerne i samarbeid med innvandrerorganisasjoner eller andre frivillige organisasjoner.
- Større satsing på frivillig arbeid gjennom lokale lag og organisasjoner.
- Ha flere arenaer og møteplasser for kunst og kultur med bedre tilrettelegging for kulturutveksling internt i kommunen.
- Opprettholde og øke støtten til profesjonell kunst, film og media, og stimulere til mer innovativt kunstnerisk og originalt arbeid regionalt.
- Stimulere og hjelpe frem nye talenter og ulike aktører med innovativt arbeid innen nye medier i kommunen, og samtidig bidrar til nye arbeidsplasser innen spill, interaktiv film, presse m.m.
- Oppfordre til mer pressestøtte til lokale medier for å sikre mangfold og lokaldemokrati.
- At tigging skal være tillatt.

ET GRØNT RINGSAKER

Vi må tenke nytt og De Grønne representerer en helt nødvendig ny politisk kraft. Ved stortingsvalget i 2017 ble Une Anita Bastholm valgt inn som Miljøpartiet De Grønnes første kvinnelige representant på Stortinget. 2015 fikk Ringsaker kommune sin første grønne kommunestyrerepresentant, 2013 fikk Miljøpartiet De Grønne inn sin første Stortingsrepresentant Rasmus Hansson. I 2018 fylte vi 30 år som politisk parti og endelig begynner verden å få litt opp øynene for grønn politikk. Våre listetopper i Ringsaker er klare til å rykke inn i Ringsaker kommunestyret og bidra med grønn politikk.

Miljøpartiet De Grønne tar store globale utfordringer på alvor. De globale utfordringene må vi

HVA ER GRØNN POLITIKK?

bidra til å løse lokalt. Det er i våre egne nærmiljøer vi må legge til rette for det grønne skiftet i norsk politikk – og derfor er valget i 2019 så viktig.

Dagens politikk fører til økende global ulikhet, noe som igjen gir ustabilitet og nød. Velstanden baserer seg i stor grad på utarming av naturressurser og truer biologisk mangfold. Fremtidige generasjoner må bære disse omkostningene. Derfor ønsker vi en grønn økonomi, en økonomi som tar hensyn til alt som er levende; mennesker, natur og også fremtidige generasjoner. Økonomien må fungere i pakt med naturens kretsløp. For oss er ikke penger noe mål i seg selv, men et middel til å skape medmenneskelige verdier.

Omleggingen til et grønt samfunn haster mer enn noensinne. Vi må gjøre det vi kan for å begrense de økende klimaendringene og forurensningen av kloden vår. Dette krever en dreining over fra et fossilbasert samfunn til et fornybart. Vi vil øke produksjon av miljøvennlig energi og omstille næringslivet til miljøteknologi med grønne arbeidsplasser. Vi har en mer rettferdig verdensorden som mål.

Miljøpartiet De Grønne vil ha økt fokus på livskvalitet fremfor kortsiktig materielt forbruk. Dagens materielle forbruk er ikke bærekraftig og gjør oss heller ikke lykkeligere. Likevel legger Stortingets flertallet opp til at den økonomiske veksten skal doubles og det private forbruket tredobles for neste generasjon. En videre materiell vekst vil ødelegge miljøet og bruke opp viktige ressurser. De Grønne vil løfte frem livskvalitet uten økt materielt forbruk – å ha tid til selve livet. Produktivitetsveksten må i større grad tas ut som lengre ferier eller kortere arbeidsdager, heller enn som økte inntekter. Samtidig ønsker vi en økonomisk utjevning. De Grønne vil bruke markedet der det fungerer best og offentlige løsninger der det er best. Vi kan i partipolitikken samarbeide både til høyre og venstre, der vi finner de beste løsningene for miljøet. Og vi forsvarer selvfølgelig velferdsstaten.

Miljøproblemer kjenner ingen landegrensener. Som medlem av European Greens og Global Greens kjemper vi for klima, miljø og en mer rettferdig verdensorden. Våre representanter i kommunestyre, fylkesting, på Stortinget og i parlamenter og regjeringer verden over, er vi del av en voksende internasjonal bevegelse som setter vår tids viktigste spørsmål i sentrum: Hvordan sikre livsgrunnlaget for fremtidige generasjoner?

TENK

NYTT

STEM

GRØNT

ringsaker@mdg.no
hedmark@mdg.no
www.mdg.no